Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2000, sp. zn. 7 Tz 215/99, ECLI:CZ:NS:2000:7.TZ.215.99.1

Číslo: 3/2001

Právní věta:

Dílčím útokem ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. je nutno rozumět nejen samotné jednání - projev vůle pachatele ve vnějším světě, které naplňuje tento znak objektivní stránky skutkové podstaty určitého stejného trestného činu, ale i naplňování ostatních znaků jeho skutkové podstaty. Každý dílčí útok totiž musí mít všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, o jehož pokračování má jít.[*)]

Např. u trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. je za dílčí útok nutno považovat i naplňování následku, který vznikl v příčinné souvislosti s dílčím jednáním. Jestliže je na základě nepravdivého formuláře předloženého pachatelem vyplácena určitá dávka, na kterou by v případě uvedení správných údajů neměl pachatel nárok, vzniká následek trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. spáchaného tímto útokem - škoda na cizím majetku, jakož i obohacení pachatele - postupně po dobu, po kterou byly na podkladě nepravdivého formuláře vypláceny jednotlivé dávky. Tento útok není časově ukončen doručením nepravdivého formuláře plátci dávek, ale až převzetím poslední takové výplaty. Z takového časového vymezení útoku je nutno vycházet při hodnocení, zda další útok záležící v předložení nového nepravdivého formuláře a pobírání dávek je v časové souvislosti s předcházejícím útokem ve smyslu ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák.

[*)] *Tím není dotčena důležitá zásada posuzování trestných činů proti majetku spáchaných formou pokračování vyplývající z rozhodnutí uveřejněného pod č. 22/1991Sb. rozh. tr. Srov. tam uvedený výklad zákonných znaků následku a způsobení škody nikoli nepatrné při páchání majetkového trestného činu formou pokračování.*

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2000

Spisová značka: 7 Tz 215/99

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pokračování v trestném činu

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 3
§ 250

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněné J. J. ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 5. 2. 1999 sp. zn. 3 T 99/99 proti pravomocnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 6. 1999 sp. zn. 9 To 173/99.

Z odůvodnění:

Dne 27. 7. 1998 sdělil vyšetřovatel Policie ČR, Obvodního úřadu vyšetřování pro Prahu 6, obvinění J. J. pro trestný čin podvodu dle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., dílem dokonaného a dílem ve stadiu pokusu dle § 8 odst. 1 tr. zák., kterého se měla dopustit tím, že:

> 1. v březnu 1997 v Praze 6 na personálním a správním úseku ČSA, letiště R., předložila tiskopis – přehled o příjmech v roce 1996 nezbytný pro přiznání nároku na výplatu částečného invalidního důchodu, ve kterém po předchozí domluvě s mzdovou účetní L. H. o vykázání nižšího dosaženého příjmu, při kterém jí zůstává zachována výplata důchodu, si nechala potvrdit příjem 72 471 Kč, ačkoliv v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1996 dosáhla příjmu 157 283 Kč, přičemž na základě tohoto tiskopisu, který byl České správě sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) doručen dne 19. 3. 1997, jí byl neoprávněně vyplacen částečný invalidní důchod ve výši 55 054 Kč za období od 12. 6. 1997 do 11. 4. 1998;
>
> 2. na ČSSZ v přesně nezjištěnou dobu v měsíci březnu 1998 opětovně zaslala vyplněný tiskopis o přehledu příjmů za rok 1997, kde byla uvedena nižší částka oproti skutečnému výdělku, ale protože byla na nesrovnalosti upozorněna v souvislosti s předchozím případem, dne 14. 4. 1998 předložila žádost o anulování předloženého tiskopisu a následně zaslala nový doklad se správným příjmem v částce 176 214 Kč, na základě čehož jí již důchod vyplacen nebyl.

Trestní stíhání pro útok uvedený pod bodem 2) opatření o sdělení obvinění bylo pravomocným usnesením vyšetřovatelky Obvodního úřadu vyšetřování pro Prahu 6 dne 14. 9. 1998 pod ČVS: OVV 725/98 zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. a) tr. ř., neboť se nepodařilo prokázat, že se stal skutek, pro který bylo trestní stíhání vedeno.

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 5. 2. 1999 sp. zn. 3 T 99/99 byla obviněná J. J. uznána vinnou trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., kterého se měla dopustit jednáním popsaným pod bodem 1) opatření o sdělení obvinění, tedy tím, že v březnu 1997 v P. na personálním a správním úseku ČSA, letiště R., předložila tiskopis – přehled o příjmech v roce 1996 nezbytný pro přiznání nároku na výplatu částečného invalidního důchodu, ve kterém po předchozí domluvě se mzdovou účetní L. H. o vykázání nižšího dosaženého příjmu, při kterém jí zůstává zachována výplata důchodu, si nechala potvrdit příjem 72 471 Kč, ačkoliv v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1996 dosáhla příjmu 157 283 Kč. Na základě tohoto tiskopisu, který byl ČSSZ doručen dne 19. 3. 1997, jí byl neoprávněně vyplacen částečný invalidní důchod ve výši 55 054 Kč za období od 12. 6. 1997 do 11. 4. 1998.

Proti zmíněnému rozsudku podala obviněná J. J. odvolání, o kterém rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 14. 6. 1999 sp. zn. 9 To 173/99 tak, že podle § 257 písm. b) tr. ř. z důvodu § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněné J. J. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. Městský soud dospěl k závěru, že pravomocným usnesením vyšetřovatelky Policie ČR, Obvodního úřadu vyšetřování v Praze 6, ze dne 14. 9. 1998 ČVS: OVV 725/98 o zastavení trestního stíhání obviněné J. J. pro útok popsaný pod bodem 2) opatření o sdělení obvinění byla vytvořena překážka věci rozhodnuté ve vztahu k útoku, o kterém rozhodl Obvodní soud pro Prahu 6 odsuzujícím rozsudkem, neboť oba útoky tvoří jeden pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., dílem dokonaný a dílem nedokonaný ve formě pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák.

Podle právního názoru Městského soudu v Praze je nerozhodné z hlediska podmínek ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. o pokračování v trestném činu, že mezi podáním obou formulářů, na základě kterých mohly být přiznány dávky částečného invalidního důchodu, uplynula doba jednoho roku, neboť v obou případech se jednalo o stejný způsob provedení a dávky plynoucí z podvodného jednání záležícího v podání prvního z těchto formulářů byly vypláceny po celou dobu jednoho roku, než byl podán druhý z nich.

Měsíční vyplácení částečného invalidního důchodu tvořilo dílčí útoky, kterými byl páchán trestný čin podvodu.

Ministr spravedlnosti podal dne 15. 12. 1999 v neprospěch obviněné J. J. stížnost pro porušení zákona proti usnesení Městského soudu v Praze s tím, že nelze souhlasit s právním názorem, že v uvedeném případě, kdy J. J. podala na ČSSZ dva formuláře, v nichž uváděla nepravdivé údaje v časovém odstupu jednoho roku, jde o pokračující trestný čin podvodu.

Podle ministra spravedlnosti z dikce ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. je zřejmé, že základní podmínkou pokračování v trestném činu je, že pachatel dílčími útoky, které se vyznačují blízkou časovou souvislostí, jsou provedeny podobným způsobem, vedeny jednotným záměrem, uskutečňuje tentýž trestný čin. V posuzovaném případě pojítkem mezi podáním formuláře v roce 1998, na základě kterého odvolací soud vyvozuje blízkou časovou souvislost mezi jednáními pachatelky, nemůže být pravidelný výtěžek, resp. zisk, který z podání prvního formuláře měla, protože obviněná každý měsíc opakovaně nemusela opětovně žádat a předkládat formulář se zkreslenou výší příjmu, tedy každý měsíc neuskutečňovala další útok, který by bylo možné kvalifikovat jako trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák., ale právě toto učinila až s časovou prodlevou jednoho roku, tedy v roce 1997 a poté v roce 1998. Pro delší časovou prodlevu tyto dva útoky netvoří součást jednoho skutku – trestného činu podvodu podle § 250 odst. l, 2 tr. zák., dílem dokonaného a dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., nýbrž jedná se o opakování trestného činu, tedy o dva samostatné skutky a trestné činy: Tento závěr je podporován i tím, že mezi jednotlivými útoky v roce 1997 a v roce 1998 nelze objektivně vyvodit subjektivní souvislost, tj. že obviněná J. J. již při podání formuláře v roce 1997 zamýšlela provést stejný útok i v roce 1998, neboť vzhledem k okolnostem případu je zřejmé, že jednak při podání formuláře v roce 1997 nemohla vědět, zda nesrovnalosti ve formuláři ČSSZ neodhalí, případně je neobjeví při kontrole její zaměstnavatel, a zda se nezmění podmínky pro uplatňování nároků na důchody vyplácené letuškám v průběhu roku. Na základě těchto skutečností nelze proto mezi útokem v roce 1997 a v roce 1998 vyvodit objektivně ani jednotný záměr obviněné od samého počátku.

Podle ministra spravedlnosti vzhledem k absenci dvou znaků stanovených ustanovením § 89 odst. 3 tr. zák., konkrétně absence blízké časové souvislosti, kdy mezi podáním obou formulářů uběhla doba jednoho roku, a absence jednotného záměru od počátku prvního z nich ve vztahu ke druhému, nejedná se v případě těchto dvou útoků obviněné J. J. o jeden skutek, tedy o jeden trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ale o dva samostatné trestné činy, kdy se obviněná dopustila opakované trestné činnosti. Proto citované usnesení vyšetřovatelky podle § 172 odst. 1 písm. a) tr. ř. nemohlo vytvořit překážku věci rozhodnuté a nebyl proto důvod k postupu Městského soudu v Praze podle § 257 písm. b) tr. ř. z důvodů § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. ve vztahu k projednávané trestné činnosti obviněné J. J.

Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkané porušení zákona, ke kterému došlo ve prospěch obviněné, aby zrušil napadené usnesení, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., tedy aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků

napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon porušen nebyl.

Nejvyšší soud se plně ztotožnil s právním názorem uvedeným v napadeném rozhodnutí Městského soudu v Praze, že útoky obviněné, pro které bylo vzneseno obvinění, tvoří jeden pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., dílem dokonaný a dílem nedokonaný ve formě pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Proto byla pravomocným usnesením vyšetřovatelky Policie ČR, Obvodního úřadu vyšetřování v Praze 6, ze dne 14. 9. 1998 ČVS: OVV 725/98 o zastavení trestního stíhání obviněné J. J. pro útok popsaný pod bodem 2) opatření o sdělení obvinění vytvořena překážka věci rozhodnuté i ve vztahu k útoku, o kterém rozhodl Obvodní soud pro Prahu 6 odsuzujícím rozsudkem.

Podle § 89 odst. 3 tr. zák. se pokračováním v trestném činu rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a předmětem útoku.

Podle § 250 odst. 1 tr. zák. se trestného činu podvodu dopustí ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. sice uvádí jako podmínku pro pokračování v trestném činu blízkou časovou souvislost jednotlivých dílčích útoků. Dílčím útokem ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. je však nutno chápat nejen samotné jednání – projev vůle pachatele ve vnějším světě, které naplňuje tento znak objektivní stránky skutkové podstaty určitého stejného trestného činu, ale i naplňování ostatních znaků jeho skutkové podstaty. Každý dílčí útok totiž musí mít všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, o jehož pokračování má jít. Důležité je v tomto posuzovaném případě, že za dílčí útok je nutno považovat i naplňování dalšího znaku objektivní stránky – konkrétně následku – skutkové podstaty trestného činu podvodu záležícího v tomto dílčím útoku.

V posuzovaném případě obviněná podvodným jednáním prvního útoku záležícím v tom, že zajistila, aby byl dne 19. 3. 1997 ČSSZ doručen nesprávný formulář potvrzující nižší dosažený příjem v uplynulém roce, než byl skutečný, dosáhla toho, že na základě tohoto tiskopisu jí byl neoprávněně vyplácen částečný invalidní důchod za období od 12. 6. 1997 do 11. 4. 1998, a to v jednotlivých měsíčních výplatách. Následek trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. spáchaného prvním útokem – škoda na cizím majetku, jakož i obohacení obviněné, vznikal postupně po dobu, po kterou byly na podkladě nepravdivého formuláře vypláceny jednotlivé dávky tohoto důchodu. Tento útok tedy nebyl časově ukončen, jak se nesprávně dovozuje ve stížnosti pro porušení zákona, doručením nepravdivého formuláře plátci důchodu, ale až převzetím poslední takové výplaty.

Další podvodné jednání, záležící v opatření dalšího nepravdivého formuláře o dosaženém příjmu a jeho doručení plátci důchodu, tedy časově blízce souviselo s ukončením předcházejícího útoku, byť k němu došlo až s odstupem jednoho roku od obdobného podvodného jednání. S ohledem na popsaný charakter trestné činnosti obviněné tomu ostatně ani jinak být nemohlo. Podle právních předpisů – zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, byl poživatel částečného invalidního důchodu povinen předkládat plátci důchodu přehled o dosažených příjmech ve stanovených lhůtách (§ 53 odst. 3 tohoto zákona).

Nelze se tedy ztotožnit s názorem uvedeným ve stížnosti pro porušení zákona, že dílčí jednotlivé útoky obviněné nebyly v blízké časové souvislosti ve smyslu ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák.

Pokud jde o další znak předpokládaný citovaným ustanovením o pokračování v trestném činu, který má podle názoru ministra spravedlnosti mezi podvodnými útoky chybět – jednotný záměr pachatele, je třeba zdůraznit některé další skutkové okolnosti případu neuvedené v popisu skutku. Z

provedených důkazů vyplývá, že s ohledem na změnu právní úpravy a změnu dosahovaných výdělků, skutkové okolností, kdy přestala mít obviněná s ohledem na souběh s příjmem z výdělečné činnosti nárok na vyplácení invalidního důchodu, nastaly až v roce 1997 (srov. zejména výpověď obviněné v hlavním líčení a výpověď svědkyně J., pracovnice ČSSZ). Obviněná přistoupila k páchání trestné činnosti vlastně proto, že se rozhodla, že podvodným jednáním dosáhne toho, aby jí byl vyplácen důchod i nadále v době, kdy již na něj nemá právo. Za této situace je zřejmé, že její úmysl již v době opatření a podání prvního nepravdivého formuláře pro ČSSZ zahrnoval i další útok, který byl podle právní úpravy nezbytnou podmínkou pro udržení uvedeného stavu – vyplácení částečného invalidního důchodu i v dalším roce.

Pro úplnost je třeba dodat, že byly v dané věci vedle blízké časové souvislosti a jednotného záměru splněny i další podmínky ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. pro to, aby byly oba útoky obviněné popsané ve sdělení obvinění považovány za jeden trestný čin a tedy podle právní teorie i za jeden skutek.

Nejvyšší soud tedy, jak již bylo uvedeno, neshledal, že by byl napadeným usnesením, jakož i v řízení, jež mu předcházelo, porušen zákon. Stížnost pro porušení zákona proto zamítl.